

BOS & CULTUURHISTORIE

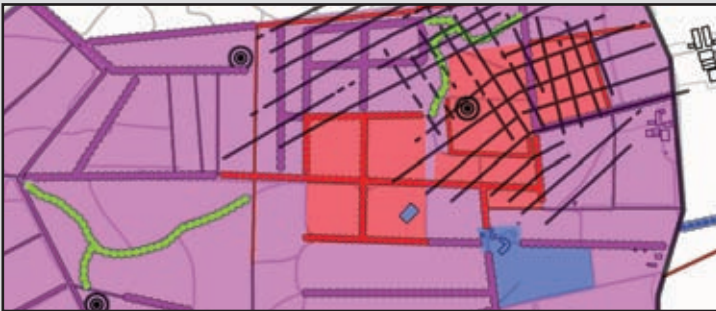
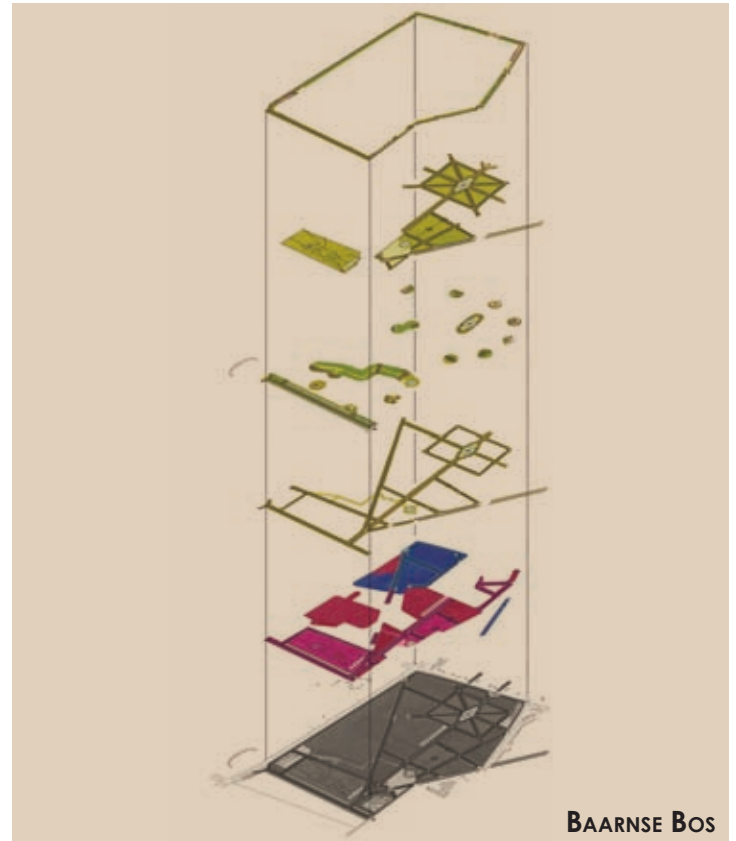
Elk bos is anders, al was het maar door verschil in ouderdom, aanwezigheid van water of bodemgesteldheid. Maar vooral doordat in Nederland over elke boom is nagedacht; bos is al eeuwenlang mensenwerk. Daarmee is bos een boeiend samenspel tussen cultuur en natuur. SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen staat u graag bij in het optimaliseren van dit samenspel.

SB4 doet onderzoek naar de ontwikkelingsgeschiedenis van plekken en adviseert over behoud en versterking van kwaliteiten en waarden. Kenmerkend voor de bossen is dat de kwaliteit of waarde juist zit in de bijzonderheden die eigenaren en beheerders hebben aangebracht, zoals houtwallen of rabatten, sterrenbossen, markante solitaire of boomgroepen, bijzondere plantverbanden of snoeivormen, zichtassen en lanen. Het 'oppoetsen' van deze kenmerkende cultuurelementen kan vaak al door het beheer te richten op vergroting van de zichtbaarheid, in andere gevallen zijn stevigere ingrepen nodig. Zo blijven en worden onze bossen van grote waarde voor zowel de eigenaar en de natuur, als voor de geïnteresseerde wandelaar en cultuurzoeker.

SB4

**BUREAU VOOR HISTORISCHE
TUINEN, PARKEN EN LANDSCHAPPEN**

VERRASSINGEN IN HET BOS

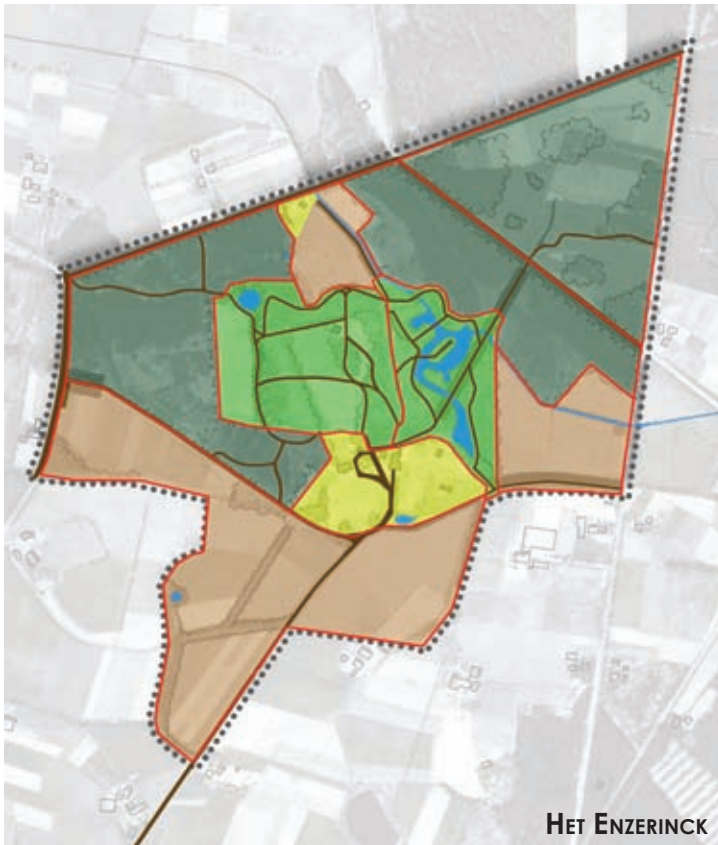
Bossen bevatten opzienbarende sporen uit de tijd die voorafging aan de laatste bebossing. Landgoed Remmerstein bij Rhenen is bijvoorbeeld ontstaan uit een 15e eeuwse ridderhofstede aan de voet van de Utrechtse Heuvelrug, waarna het bezit verder uitdijde tot uiteindelijk in 1912 een nieuw landhuis hogerop, in de Remmersteinse bossen werd gesticht.

In deze bossen bevinden zich verschillende sporen van vroege bewoning, waaronder grafheuvels (2400-50 BC) en celtic fields (250 BC - 70 AD). Over deze laag is in de 18e eeuw bos ontwikkeld met een uitgebreid lanenstelsel dat nog steeds herkenbaar is. Tevens zijn er de restanten van de boswallen die in de 18e en 19e eeuw werden opgeworpen om de bosontginningen te begrenzen en die opvallen door hun afwijkende vorm en begroeiing.

MULTIFUNCTIONEEL GEBRUIK

Het Baarnse Bos heeft een rijke geschiedenis als zelfstandige buitenplaats en later als overpark van Soestdijk. SB4 heeft de ontstaans- en ontwikkelingsgeschiedenis onderzocht en in kaart gebracht en op basis daarvan voorstellen gedaan voor herstel en ontwikkeling van het terrein. Dit project heeft geresulteerd in het aansprekende boek 'Het Baarnse Bos, een vorstelijk wandelpark'.

Het masterplan voor het Baarnse Bos vormt een afgewogen en realistisch kader voor het herstel van het bospark en realisatie van (deel-)projecten. Drie thema's zijn hierbij van wezenlijk belang: cultuurhistorie, natuur en recreatie of gebruik. Deze thema's zijn afzonderlijk benaderd en tevens geïntegreerd tot een samenhangende totaalvisie die vertaald is in een ruimtelijk streefbeeld is. Een heldere ruimtelijke opbouw van het park is bepalend voor de leesbaarheid van de plek, accenten in het beheer en de oriëntatie van de bezoeker. Daarmee vormt het een kapstok voor de verdere uitwerking van de verschillende functies en thema's.

HET ENZERINCK

DEN TREEK - HENSCHOTEN

ZONERING CULTUUR EN NATUUR

Op landgoederen is de symbiose tussen cultuurhistorie en natuur overduidelijk. Het gevoerde en te voeren beheer is bepalend voor het juiste, fragiele evenwicht. De kunst is om met respect voor alle waarden niet te vervallen in een volledig aangeharkt park, maar ook niet door te slaan in een overwoekerde wildernis. Een zonering tussen een meer intensief beheerd parkbos en extensief beheerd natuurbos is veelal historisch aanwezig en biedt goede kansen voor duurzame regulering van de diversiteit in zowel ecologie als cultuurhistorie en beleving. Op landgoed Het Enzerinck heeft SB4 dit vertaald in een accentverschil tussen de specifieke cultuurhistorische waarden in het ene deel van het landgoed (natuurlijk cultuurlandschap) en het versterken van de ecologische waarden in het andere gedeelte (natuur met cultuurhistorische relictten). Vanwege de heldere overgang tussen de als verzorgd park bedoelde terreinen enerzijds en de oorspronkelijk primair als (productie)bos opgezette percelen anderzijds is een dergelijke keuze logisch, verantwoord en ook praktisch goed hanteerbaar.

INVENTARISATIE EN SELECTIE LANEN

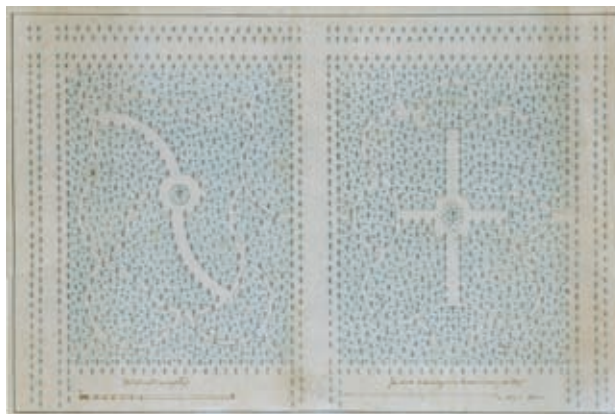
Om een beeld te krijgen van locatie, verschijningsvorm, ouderdom en onderlinge samenhang heeft SB4 de lanen in het noordelijke buitengebied van gemeente Arnhem geïnventariseerd, beschreven en voorzien van een historische duiding. Met de vervolgens opgestelde waardering konden afwegingscriteria benoemd worden die uitmondten in concrete adviezen met betrekking tot de structurele instandhouding en verjonging van de aanwezige (en in sommige gevallen verdwenen) lanen.

Een vergelijkbare studie werd uitgevoerd voor landgoed Den Treek-Henschoten, waaruit bleek hoe vorm en ligging van lanen sterk samenhangt met ontginning en bosaanplant en hier slechts in zeer beperkte mate bepaald zijn door een concept van parkaanleg.

BOSHISTORIE ONTRAFELD

Landgoederen kennen naast huis en park vaak een aanzienlijk areaal bos dat gebruikt werd voor jacht, wandelplezier of houtproductie. Zo ook op het door SB4 onderzochte landgoed Eerde nabij Ommen, waar vanaf het begin van de 18e eeuw op de overgang van het dal van de Beneden-Regge naar het Eerderveld een uitgebreid park- en bosgebied is gerealiseerd. Het bos kent een gradatie van sierlijk parkbos rondom het huis naar productiebos op de verder weg gelegen voormalige heidegronden. Het parkbos kenmerkt zich door een zeer uitgestrekte Frans Classicistische aanleg uit de periode 1715-1740, waarbij de ligging van lanen en afmetingen van bosvakken gebaseerd werden op een nauwkeurig maatsysteem met harmonische verhoudingen op basis van Rijnlandse roedes. De invulling van de bosvakken varieerde per plek en in de tijd: rechte wandelpaden naar een centrale vijverkom in sterpatroon of slingerend door gemengd hakhout met in de randen sierheesters, een bos met overstaanders, of opgaande bomen in quinconce-verband. Bij dit verband worden de bomen in een soort vierkantverband geplaatst, zodat de wandelaar getraakteerd wordt op lange zichtlijnen tussen de bomen. In het door SB4 opgestelde herstelplan voor park, lanen en bos wordt dit thans zeldzaam geworden plantverband opnieuw aangebracht.

SB4

SB4 Bureau voor Historische Tuinen, Parken en Landschappen

Costerweg 1-N

6702 AA Wageningen

0317 424167

www.sb4.nl

info@sb4.nl

contactpersoon: Eric Blok

WWW.SB4.NL